

УДК 378:327(437)»1993/2004»

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v041.2023.23>**В. В. Марчук**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3992-8530>

доктор історичних наук,

професор кафедри політичних інститутів та процесів,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Н. Р. Голуб'якORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6021-5482>

кандидат політичних наук,

старший викладач кафедри міжнародних відносин,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ПІДГОТОВКА ДИПЛОМАТИЧНИХ КАДРІВ У КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ЧЕСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ (1989–2004)

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси, які відбуваються у світі, не тільки вплинули та пришвидшили розвиток сучасної економіки та різноманітних процесів [1], увиразнили проблему нових викликів і загроз глобалізованого поліцентричного світу XXI століття [4], а й актуалізували питання адаптації дипломатичних служб держав до нових умов щодо посилення кадрового потенціалу, підвищення рівня професійної підготовки дипломатичних кадрів. Попри те, що «міжрегіональна співпраця є важливим аспектом в глобальній системі міжнародних відносин», однак «головним актором міжнародної політики та найважливішим суб'єктом міжнародного права і надалі залишається суверенна держава» [2, с. 88]. Прикладом успішного співробітництва та інтеграції в міжрегіональному вимірі Центральної Європи (ЦЄ) слугує Вишеградська група, створена 1991 р., де, проте, кожна з держав-учасниць (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина) є суверенним міжнародним актором. Отже, на початку 1990-х рр. у ЦЄ започатковано фундаментальні зміни в системі міжнародних відносин, що, з одного боку, прискорило «формування нової, набагато складнішої в структурно-функціональному аспекті міжнародної системи, повноправним загальновищезначим суб'єктом якої стала Чеська Республіка» [2, с. 105–106], з іншого боку, вплинуло на розвиток дипломатичної служби Чеської Республіки (ЧР), становлення національної системи дипломатичної освіти, яка забезпечила процес підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації дипломатичних і консульських кадрів МЗС ЧР, фахівців інших державних органів, що займалися питаннями зовнішніх відносин, внутрішньої політики ЧР, здійснювали успішні кроки держави на шляху до євроатлантичної інтеграції. Цей досвід особливо актуальний сьогодні для України, яка декларувала курс на інтеграцію до Європейського Союзу (ЄС) та НАТО. Вивчення та узагальнення здобутків зов-

нішньої політики і дипломатичної системи Чехії (доінтеграційного періоду), продуктивний досвід підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин може слугувати вдосконаленню вітчизняної дипломатичної освіти.

Аналіз останніх досліджень із окресленої теми. Незважаючи на те, що різні аспекти трансформаційних перетворень у державах Вишеградської групи загалом, ЧР зокрема, були предметом уваги багатьох українських дослідників (В. Андрейко, І. Артьомов, Л. Башта, І. Вовканич, С. Віднянський, Є. Кіш, Л. Павлишин, Т. Федорчак, Л. Кіцила, В. Климончук, В. Лемак та ін.), проблему професійної підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин у ЧР науковці ґрунтовно не вивчали. Окремі праці А. Савчука [3; 13; 14; 15] та І. Цепенди [15] присвячені розгляду основних векторів зовнішньої політики ЧР на шляху до міжнародної інтеграції (1993–2004), становлення та розвитку дипломатичної освіти в державах Вишеградської групи, характеру підготовки дипломатичних кадрів тощо.

Мета статті полягає у висвітленні проблеми підготовки фахівців із міжнародних відносин у контексті становлення і розвитку чеської дипломатії (1989–2004).

Виклад основного матеріалу. Проблему професійної підготовки дипломатичних кадрів у ЧР необхідно розглядати в контексті становлення і генези демократичної дипломатії, що має багаті традиції, великий історичний досвід, заслуговує на ґрунтовне вивчення. Саме людський чинник, роль непересічних постатей дипломатів, державних діячів, чехословацьких дисидентів мали істотний вплив на становлення, а подекуди відіграли вирішальну роль у розвитку незалежної чеської дипломатії і відповідно у розбудові дипломатичної освіти.

На всіх етапах свого еволюційного поступу чеська дипломатія відчувала актуальність кадро-

вого питання, тому для забезпечення демократичного розвитку держави (особливо з 1989 р.) проблемою номер один постала кадрова політика у сфері дипломатії [8].

Упродовж 1989–2004 рр. після падіння залізної завіси до вступу ЧР до ЄС відбулися серйозні зміни як у зовнішній політиці держави, так і в розбудові дипломатичної служби та кадровому потенціалі дипломатичних працівників. Із території колишньої ЧРСР були виведені радянські війська (25 червня 1991 р.), Варшавський договір розпався (1 липня 1991 р.), були врегульовані чесько-німецькі відносини (21 січня 1997 р.), ЧР вступила до НАТО (16 березня 1999 р.) та ЄС (1 травня 2004 р.). Ці процеси впливали на розбудову дипломатичної системи та дипломатичної освіти, яка забезпечувала поступальний рух ЧР до євроатлантичної інтеграції.

Оскільки ключові напрями зовнішньої політики ЧР на шляху до міжнародної інтеграції (ЄС, НАТО), роль дипломатичного чинника в цих процесах, місця ЧР у Вишеградській групі тощо розкрито в публікаціях А. Савчука, І. Цепенди [3; 13; 14; 15], схарактеризуємо окремі аспекти діяльності дипломатичної служби та становлення і розвитку дипломатичної освіти в ЧР.

Листопадові події 1989 р., що спричинили «оксамитову революцію», призвели до падіння залізної завіси, яка протягом понад чотири десятиріччя розділяла Європу. Символічно, що 17 грудня 1989 р. міністри закордонних справ Чехословаччини та Австрії І. Дінстбір та А. Мок спільно перерізали дрого на чехословацько-австрійському кордоні, така ж подія 23 грудня відбулася і на чехословацько-німецькому кордоні, поблизу Розвадова, що стало одним з перших успішних кроків чехословацьких дипломатів [5; 6; 7; 9; 11; 12].

Наступними успішними заходами, що символізували перемогу демократичної дипломатії, було розв'язання питання про виведення радянських військ з території Чехословаччини. Саме чехословацька дипломатія першою з держав комуністичного блоку ініціювала цей акт і декларувала новий шлях зовнішньої політики, остаточний розрив з радянським комуністичним минулим: 26 лютого 1990 р. у Москві міністром закордонних справ І. Дінстбором та його колегою Е. Шеварнадзе в присутності президентів обох держав, В. Гавела та М. Горбачова, підписано Угоду між урядом Чехословацької Соціалістичної Республіки та СРСР про виведення військ із території Чехословаччини [9]. Ці події чітко ознаменували базову передумову для подальшої інтеграції Чехословаччини але не в бік Східного блоку, а в бік НАТО та ЄС [5; 7; 9; 11; 16].

Важливим здобутком чеської демократичної дипломатії став вступ держави до НАТО. Після

листопадових подій 1989 р. Чехословаччина декларувала зовнішню політику, спрямовану на дотримання нейтралітету, утім, коли стало зрозуміло, що новостворена молода європейська держава має потребу в більш широкій системі колективної безпеки з огляду на появу та зростання нових ризиків для безпеки, чехословацька/чеська дипломатія почала роботи рішучі кроки на шляху до НАТО, унаслідок чого здобула статус асоційованого делегата та участі в програмі «Партнерство заради миру»; документи про ратифікацію вступу ЧР до НАТО 12 березня 1999 р. у бібліотеці Трумена в США міністр закордонних справ ЧР Я. Каван передав державному секретареві США М. Олбрайт, через декілька днів (16 березня) перед штаб-квартирою НАТО в Брюсселі за присутності прем'єр-міністра ЧР М. Земана та міністра оборони В. Ветчі урочисто підняли чеський прапор [5; 12].

Окрім вступу до НАТО, ЧР на початку свого виникнення як самостійна європейська держава декларувала вступ до ЄС. Цей зовнішньополітичний пріоритет чітко усвідомлювали чеські дипломати і доклали максимум зусиль для його реалізації: 23 січня 1996 р. прем'єр-міністром ЧР В. Клаусом подано офіційний запит, започатковано переговорний процес, який через сім років успішно завершився (16 квітня 2003 р. підписано Договір про приєднання до ЄС, 1 травня 2004 р. ЧР офіційно стала членом ЄС) [9].

Особливість становлення і розвитку чеської дипломатії полягає в тому, що вона, як і словацька дипломатія, зародилася в лоні чехословацької дипломатичної системи. Виникненням 1990 р. словацького Міністерства міжнародних відносин (Міністерство закордонних та європейських справ Словацької Республіки (Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky)) [10], створеного урядом Словацької Республіки (СР), ознаменовано поділ Чехословаччини у сфері міжнародної політики. 1 січня 1993 р. Чехословаччина як держава припинила своє існування, натомість виникли два незалежні державні утворення з повними правами держав- правонаступників – ЧР та СР [5; 10].

Одними з перших кроків дипломатичних місій обидвох молодих держав стала підготовка та підписання документів, які урегульовували складні питання правонаступництва ЧСФР [9]. Зазначмо, що розвиток незалежної чеської і словацької дипломатії в кожній з республік мало свої особливості [3; 13; 14; 15], одна з яких полягала в тому, що, якщо МЗС СР розбудовувало свою структуру та створювало систему підготовки професійних кадрів, починаючи практично з нульової позначки, то ЧР була в більш сприятливій ситуації, позаяк чеське МЗС слугувало тією невеликою організаційною одиницею, яка забезпе-

чила впевнений старт молодій чеській дипломатичній службі, ключовими завданнями якої було створення законодавчих умов, які уможливили плавний перехід чеської дипломатії на міжнародну арену після розпаду Чехословаччини. МЗС фактично перейняло істотну частину кадрового потенціалу, структур, приміщень колишнього Федерального міністерства закордонних справ тощо. Дослідники наголошують на такому явищі, як міграція дипломатичних працівників: багато словаків, щоб залишитися в Празі, зробили для себе вибір – стати громадянами ЧР та працювати на розбудову чеської дипломатії (з менш ніж 800 працівників профільного федерального міністерства, які працювали в штаб-квартирі, понад 700 перейшли на службу до ЧР і рівномірно забезпечили функціонування всіх сфер діяльності управління [5]. Таким чином, «оксамитове розлучення» не викликало кадрового дипломатичного колапсу і це істотно не вплинуло на становлення і подальшу розбудову дипломатичної служби в ЧР.

На розвиток національної системи дипломатичної освіти мали вплив люстраційні процеси, які відбувалися в рядах державних службовців, дипломатичних кадрів, що було спричинено фактом присутності радянського сліду в зовнішньополітичній діяльності держав соцтабору, зокрема й Чехословаччини, за часів холодної війни. Для цього добиралися відповідні кадри, віддані своїй справі люди, таким чином забезпечувалося послідовною кадровою політикою відповідні установи. За такої ситуації, коли дипломатія значною мірою перепліталася зі шпигунством, ставало зрозумілим, що низка співробітників міністерства діяли як агенти чехословацької розвідки [7]. Тому для забезпечення демократичного курсу розвитку ЧР, утвердженню її іміджу на міжнародній арені проблемою номер один постала кадрова політика у сфері дипломатії. Одними з перших кроків стали кадрові перестановки в МЗС ЧР. Вузьке коло його співробітників з оточення І. Дінстбора, яке вступало на посади, було з дисидентських кіл, до яких належав і сам очільник профільного відомства, а також радник головного міністра Я. Шедіви, який сам був главою чеської дипломатії в 1997–1998 рр., і Л. Добровський, офіційний представник МЗС, та ін. [9; 16].

На долю нової команди чеської дипломатії на чолі з І. Дінсбором випало складне завдання – докорінно реформувати кадрову структуру. Керівництво МЗС відмовилося від тактики негайного звільнення всіх працівників, пов'язаних зі старим режимом – комуністичною епохою. Команда І. Дінсбора усвідомлювала, що це може призвести до підризу державницьких засад, позаяк потрібно було забезпечити безперебійну роботу установи [16], тому вектор кадрової політики

спрямували на звільнення дипломатичного корпусу від шпигунства, тобто дипломатичні кадри піддали люстрації, серйозній перевірці минулого працівників на предмет співпраці їх з органами КДБ СРСР, за результатами якої приблизно з 2500 співробітників міністерства (місцевих працівників та працівників іноземних посольств) до літа 1990 р. було звільнено ймовірно 168 агентів розвідки [9; 16].

За слушною думкою Я. Шедіви, колишнього радника міністра закордонних справ ЧР І. Дінстбора, завдяки чіткій кадровій політиці, Чехія «досить різко вторглася на міжнародну політичну арену», оскільки завдяки проєвропейським цінностям Іржі Дінстбор «відносно успішно і порівняно рано поставив нашу країну, нашу батьківщину в контекст європейської політики» [16, s. 23].

Процес люстрації дипломатичних працівників, співробітників МЗС тривав і пізніше. Згідно з даними урядового документа «Звіт про стан чеського суспільства» (1989–1998) від 2 березня 1999 р., упродовж 1989–1991 рр. з колишнього Федерального міністерства закордонних справ звільнилися близько 700 співробітників (прийнято 520 нових працівників), майже всі керівники профспілок, були замінені і призначені 53 нових послів [5; 9].

Професійну підготовку фахівців у галузі міжнародних відносин за досліджуваного періоду в ЧР забезпечували здебільшого університети, які пропонували здобувачам широкий спектр освітніх програм, що відповідали ключовим освітнім європейським тенденціям та викликам глобалізаційного світу. Для підготовки дипломата нового покоління в ЧР 1997 р. заснували Дипломатичну академію, де здобували подальшу освіту «дипломати високого рангу». За даними джерела, 87% нинішніх співробітників МЗС (дипломати і адміністративно-технічний персонал) потрапили на службу до МЗС ЧР після 1989 р. [12].

На процеси модернізації системи дипломатичної освіти ЧР вплинули європейські освітні ініціативи, зокрема підписання Болонської декларації (1999) [17], що спричинило оновлення нормативно-правової бази відповідно до єдиних європейських освітніх стандартів, започаткування двоциклового (бакалаврського та магістерського) рівнів навчання майбутніх дипломатів, запровадження кредитної системи (ECTS), здійснення контролю за якістю надання освітніх послуг (єдині критерії оцінювання якості освіти), розвиток академічної мобільності, зміцнення культурного, інтелектуального наукового потенціалу, підвищення рівня якості навчання тощо [15].

Висновки. Отже, після Листопадової революції 1989 р. чітко означилися вектори нової зовнішньої політики незалежної Чехословаччини, основними цілями якої стало звільнення від впливу СРСР

і структур комуністичного блоку, вступ до європейського співтовариства, розбудова нових принципів глобальної політики безпеки а вступ до НАТО. З-поміж пріоритетних завдань чехословацького уряду та дипломатії – виведення радянських військ з території республіки. Попри низку труднощів, команді І. Дінстбора на чолі з Я. Шедівим і Л. Добровським вдалося досягти підписання угоди про виведення радянських військ із Чехословаччини в лютому 1990 р. і забезпечити його повне виконання до кінця червня 1991 р. Вважаємо, що ця подія засвідчила перший великий успіх нової чехословацької дипломатії, яка, на відміну від інших центральноєвропейських держав, зокрема й Німеччини, зробила все для того, щоб уникнути проблем та незворотних наслідків з виведенням радянських військ. Це стало стимулом для подальшої діяльності чехословацької/чеської дипломатії. Демократична дипломатія Чехословаччини зробила значний внесок і в скасування дії Варшавського договору, що відбулося 1 липня 1991 р., а після розпуску Ради економічної взаємодопомоги 1990 р. держава офіційно відокремилася від колишнього комуністичного блоку та чітко й однозначно обрала курс на європейську та світову інтеграцію, який ефективно забезпечували дипломатичні працівники. Стратегічні цілі, які поставила чехословацька дипломатія після падіння комуністичного режиму та успішно розв'язала за постлистопадової доби, послідовно реалізовували дипломатичні сили ЧР, що увінчалися вступом ЧР до НАТО (1999) та ЄС (2004). Особливістю становлення і розвитку демократичної чехословацької/чеської дипломатії стало очищення (люстрація), звільнення від «радянського сліду», комуністичного впливу, унеможливлення співпраці з органами КДБ СРСР, що вплинуло на зміст і характер дипломатичної освіти, уразило її ключову мету – підготовку дипломата нового покоління, фахівця європейського зразка.

Паралельно відбувалося створення спільної з іншими державами Вишеградської групи стратегії розвитку вищої освіти, конкретні механізми уніфікації та стандартизації національних освітніх систем кожної з держав, метою яких були європейська освітня інтеграція, потреба в підготовці молодого покоління дипломатів. Кожна із держав Вишеграду мала загальні особливості становлення та розвитку системи підготовки дипломатичних кадрів, а також власні тенденції, характерні для цього процесу. У ЧР до професіограми дипломата висувалися високі вимоги. Якісно новий рівень здобуття дипломатичної освіти пропонувала Дипломатична академія, створена 1997 р., яка забезпечувала, окрім іншого, і процес перепідготовки дипломатичних кадрів, підвищення рівня їхнього професіоналізму, і освіти впродовж життя. Включення університетської освіти ЧР до Болонського

процесу орієнтувало її на найкращі європейські зразки щодо підготовки фахівців-міжнародників.

Перспективи подальших досліджень бачимо у вивченні змісту професійної підготовки дипломатичних працівників у ЧР на сучасному етапі.

Література

1. Марчук В. В., Дерев'яно С. М. Цифрова дипломатія України в Кувейті: проблеми та пріоритети. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 40. С. 182–187.
2. Павлишин Л. Зовнішня політика Чеської Республіки: становлення та пріоритетні напрями розвитку (1993–2004 рр.): монографія. Ужгород, РІК-У, 2021. 224 с.
3. Савчук А. Основні вектори зовнішньої політики Чеської Республіки на шляху до міжнародної інтеграції (1993–2004 рр.). *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2020. Випуск 33. С. 151–156.
4. Чекаленко Л., Циватий В. Британська й американська системи підготовки дипломатів в умовах глобалізаційних змін висвітлили британську й американську системи підготовки дипломатів за умов глобалізаційних змін. *Україна дипломатична*. 2019. Вип. 20. С. 570–584.
5. Dienstbier J. Od snění k realitě. Vzpomínky z let 1989–1999. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 441 s.
6. Eichler J. Mezinárodní bezpečnostní vztahy. Praha, 2004. 147 s.
7. Emmert F. Moderní české dějiny. Praha: Mladá fronta, 2019. 296 s.
8. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/ministri_a_ministerstvo_v_historii/index.html
9. Ministři a ministerstvo v historii. URL: www.mzv.cz/historie.
10. Ministerstvo zahraničních věcí a evropských záležitostí Slovenskej republiky. URL: <https://www.mzv.sk/>
11. Jiří Dienstbier – Senátor PČR. URL: <https://web.archive.org/web/20090210192353/http://jiri.dienstbier.cz/cz/uvodni-stranka/>
12. 2004: Patnáct let demokratické diplomacie: Kontinuita české zahraniční politiky od roku 1989. URL: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/patnact_let_democraticke_diplomaciekonti.html
13. Savchuk A.B. Educational initiatives of Czech Republic in the context of the European integration policy of the states of the Wesgegraid Facility. *International periodic scientific journal "Modern engineering and innovative technologies"*. Karlsruhe, Germany. 2018. Issue № 6. Part 4. P. 55–59.
14. Savchuk A. Diplomatic staff training in the Slovak Republic: experience of Comenius university in Bratislava and Matej Bel university in Banska Bystrica (1991–2004). *Wissenschaft für den modernen Menschen: Wirtschaft, Management und Marketing, Tourismus, Rechtswissenschaften, Geschichte, Kunstgeschichte. Monografische Reihe «Europäische Wissenschaft»*. 2022. Buch 8. Teil 3. Karlsruhe, German. P. 109–117.

15. Savchuk A., Tsependa I. Training of diplomatic staff in the Visegrad Group states (V4) (1991–2004): preconditions for formation. *Skhidnoievropeiskyi Istorychnyi Visnyk* [East European Historical Bulletin]. 2021. Vol. 19. P. 191–203.

16. Šedivý J. Černínský palác v roce nula. Praha: Nakladem Ivo Železný, 1997. 166 s.

17. The Bologna Declaration of 19 June 1999. Joint declaration of the European Ministers of Education. URL: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/B_OLOGNA_DECLARATION1.PDF

Анотація

Марчук В. В., Голуб'як Н. Р. Підготовка дипломатичних кадрів у контексті становлення і розвитку чеської дипломатії (1989–2004). – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню проблеми професійної підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин у Чеській Республіці (ЧР) (1989–2004). Схарактеризовано Вишеградську четвірку як регіональне утворення Польщі, Чехії Словаччини, Угорщини, наголошено, що ці держави є суверенними міжнародними акторами. Простежено окремі етапи розвитку дипломатичної служби ЧР, становлення національної системи дипломатичної освіти, яка забезпечила процес підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації дипломатичних і консульських кадрів МЗС ЧР, фахівців інших державних органів, що займалися питаннями зовнішніх відносин, внутрішньої політики ЧР. Показано роль дипломатичних працівників у створенні нового зовнішньополітичного курсу незалежної Чехословаччини (1989), основними цілями якого стало звільнення від впливу СРСР і структур комуністичного блоку. З-поміж пріоритетних завдань чехословацької дипломатії – виведення радянських військ із території республіки. Демократична дипломатія Чехословаччини зробила значний внесок у скасування дії Варшавського договору (1991), після розпуску Ради економічної взаємодопомоги (1990) держава офіційно звільнилася від комуністичного блоку та обрала курс на європейську та світову інтеграцію, його успішно забезпечували дипломатичні працівники: 1999 р. ЧР вступила до НАТО, 2004 р. – до ЄС. Особливістю становлення і розвитку демократичної чеської дипломатії стало очищення (люстрація) дипломатичних кадрів, звільнення від «радянського сліду», комуністичного впливу, що відобразилося на змісті і характері дипломатичної освіти, окреслило її ключову мету – підготовку дипломата нового покоління, фахівця європейського зразка. На це орієнтували і положення Болонської системи освіти (1999). Якісно новий рівень здобуття дипломатичної освіти пропонувала Дипломатична академія, створена 1997 р., яка забезпечувала також процес перепідготовки дипломатичних кадрів, підвищення рівня їхнього професіоналізму, освіти впродовж життя.

Ключові слова: Вишеградська четвірка, Чеська Республіка, підготовка дипломатичних кадрів, Дипломатична академія, дипломатична служба, чеська дипломатія, ЄС, зовнішня політика.

Summary

Marchuk V. V., Holubiyak N. R. Diplomatic Personnel Training in the Context of Formation and Development of Czech Diplomacy (1989–2004). – Article.

The article is dedicated to the exploration of the issue of professional training for experts in the field of international relations in the Czech Republic (CR) (1989–2004). The Visegrad Group is characterized as a regional formation comprising Poland, the Czech Republic, Slovakia, and Hungary, emphasizing that these states are sovereign international actors. Various stages of the development of the diplomatic service of the CR are traced, including the establishment of a national diplomatic education system that facilitated the process of preparation, retraining, and qualification improvement for diplomatic and consular staff of the Ministry of Foreign Affairs of the CR, as well as experts from other government bodies dealing with external relations and internal policies of the CR. The role of diplomatic personnel in shaping a new foreign policy course for independent Czechoslovakia (1989) is demonstrated, with the main goal being the liberation from the influence of the USSR and the structures of the communist bloc. Among the priority tasks of Czechoslovak diplomacy was the withdrawal of Soviet troops from the republic's territory. Czechoslovakia's democratic diplomacy significantly contributed to the termination of the Warsaw Pact's effect (1991). After the dissolution of the Council for Mutual Economic Assistance (1990), the country officially disengaged from the communist bloc and chose a course of European and global integration, which was successfully facilitated by diplomatic workers: CR joined NATO in 1999 and the EU in 2004. A distinctive feature of the establishment and development of democratic Czech diplomacy was the purification (lustration) of diplomatic personnel, liberation from the «Soviet legacy» and communist influence, which was reflected in the content and nature of diplomatic education and outlined its key goal – preparing diplomats of a new generation, professionals of European standards. This was also aligned with the provisions of the Bologna education system (1999). Diplomatic Academy, established in 1997, proposed a qualitatively new level of diplomatic education and also provided a process of retraining diplomatic personnel and enhancing their professionalism and lifelong education.

Key words: Visegrad Group, Czech Republic, diplomatic personnel training, Diplomatic Academy, diplomatic service, Czech diplomacy, EU, foreign policy.